Halász László

Csődben

VISSZHANG - LXII. évfolyam, 27. szám, 2018. július 6.

A parlamenti pártok vonzerejéről a pártlistákra adott szavazatok száma tájékoztat a legtisztábban. Az első három ciklusban a jobboldal összesen hatmillió-kétszázezer szavazata (a Fidesz 1990-es szavazatait nem számítva) épp hogy felülmúlja a bal hatmillió-százezrét. A második három ciklusban – amelyben kétszer a baloldal pártjai győztek! – már a jobboldal nyolcmillió-négyszázezre áll szemben hatmillió-négyszázötvenezerrel. Ebből a 2010-es volt az Orbán-Fidesz elmúlt nyolcéves uralmának nyitánya. A győztes közel kétmillió-hétszázezer szavazatot, a Jobbik közel nyolcszázötvenezer, az MSZP közel egymillió, az LMP közel négyszázezer szavazatot kapott. A jobboldal fölénye tehát elsöprővé vált akkor, amikor a) a választás még kétfordulós, b) még sokoldalúak a médiaviszonyok és c) még nincs autokrata hatalom.

A 2014-es, hetedik választás alkalmával, amely már csak egyfordulós volt, Orbán-Fidesz kétmillió-kétszázezer fölötti, Jobbik egymillió, Összefogás: MSZP–Együtt–DK–PM–MLP közel egymillió-háromszázezer, LMP kétszázhetvenezer szavazatot szerzett. A jobboldal együttes ereje ismét robusztusan felülmúlta az ellenzék erejét. A baloldal önvizsgálat helyett (amit 2010-ben sem tett meg: „előre kell néznünk, nem hátra!”) főként a választási szabályok számukra valóban hátrányos változását emlegette. És a győztesre adott szavazatok arányát a tényleges résztvevők helyett a szavazásra jogosultakéhoz viszonyítva, önvédő fogással leértékelte.

A 2010-es sok mindent meghatározó frenetikus Orbán-siker előtt egy évvel, a TÁRKI nemzetközi értékvizsgálata összhangban a történelmi előzményekkel megerősítette, hogy a magyar társadalom értékszerkezetében milyen erős a bizalomhiány, normazavar, igazságtalanságérzet és paternalizmus. Orbán nem ambivalenciával fogadta mindezt, mivel már jó ideje elvesztette ifjúkori illúzióit. Felmérte, mit jelent, hogy nemcsak az ő legodaadóbb szavazóit jellemzik tartósan a „zárt, magába forduló társadalom” értékei. A kutatók szerint „a magyar gondolkodásmód a nyugati kultúra magjától távol, az ortodox kultúrához közel helyezkedik el”. Oroszországhoz is közelebb, mint a nyugat-európai országokhoz. Hiszen Ex oriente lux, mint ezt latinos kultúrájú (vö. magyar közoktatás elmúlt évtizedei) népünk mély álmából felébresztve is fújja.

A vérbeli keleties korrupciós umbuldákat kevesen élik meg eleve szégyenletesnek, hacsak azért nem, mert őket kihagyták. Az új, újabb és legújabbnak kikiáltott botrányok követhetetlennek bizonyultak. Mindennap egy másik a választási véghajrában ugyan csemege volt az ellenzéki hangadóknak, mégsem egymást kellett volna az urak romlottságáról meggyőzni. Továbbá: „A demokratikus pártok nem akarnak nyerni 2018-ban, céljuk csupán annyi, hogy néhány ellenzéki helyet szerezzenek. Azt sem tudtam, hogy a politikai maffia ennyire behálózta a demokratikus ellenzéket, benne sajnos a saját pártomat is. Történelmi bűnnek tartom a demokratikus pártok viselkedését” – közölte minden fórum múlt év október elején a lehetetlen küldetést vállalt Botka László itt rövidített, szó szerint és képletesen is lemondó nyilatkozatát.

Mindenesetre a még kettejük közös listájára is képtelen MSZP és DK folyamatos hiteltelenségének, az LMP súlytalanságának, a Jobbik lenyomásának tudatában Orbán úgy találta, ismételten és bővítve megengedhet magának hívei szemében sem feltétlenül dicső lépéseket. Megtehette, mert az utóbbi tíz évben azok a folyamatok mentek végbe, amelyek, és nincs még végük – írtam, mert az aktualitás okán, én is ismétlem magam (*Ismétlésre ítélve?, ÉS,* 2015/17., ápr. 24.). Az év nyarán rögvest jött Európába az iszlám bevándorlási roham (mind az öt szó külön-külön is hangsúlyos), amelynek hatását a kérdéses pártok, ellentétben Orbán-Fidesszel (meg a Jobbikkal), késve és bagatellizálva vették tudomásul.

Pedig az emberi szükségletek hierarchiájában – tanítjuk és tanultuk régóta – az elemi biológiaiakhoz közel hasonló erővel alapvető a biztonságé. Kielégítésének fontossága messze megelőzi az úgymond nemes lelki szükségletekét. Még a fejlett nyugati polgári demokráciákban is (lásd az utóbbi választási eredményeket közel és távol). Amikor a közhangulatot az elnyúló félelem a bizonytalanságtól, akár csak lehetőségétől határozza meg, nyerők a biztonságot garantáló erők. A fejlemények fokozták a fogadókészséget a végre függetlenek vagyunk képzetei iránt, kivált a nagy keleti és lám, 1849 óta máig valóban (!) következetes jóbaráttal. Növelték az oltalmazási szükségletet, elégedetten fogadva attól, aki végre a mi kutyánk kölyke. Akinek többet elnéz az ember.

*

Úgy tűnt, csak az a kérdés, hogy mennyire nyeri ismét a választásokat Orbán. Áttételesen erre utaltak az *ÉS* mint adott ellenzéki értelmiségi kör reprezentánsainak politikai publicisztikái is. A Botka-nyilatkozatot követően a különböző rovatokat *nem* hozzá kapcsolódó reflexióik, kommentárjaik töltötték meg. A legkényesebb szöveghely, a politikai maffia fogalma mintha el se hangzott volna, jóllehet más kontextusban számos szerzőnek kedves frázisa. Alig több mint két héttel a választás előtt a baloldali ellenzékről szóló írás egyszer sem említette, ám a maffiakormány kifejezést egy tucatot meghaladón tartotta nélkülözhetetlennek felidézni. Botka ki nem mondott következtetése egyértelmű. Az ellenzék, élén az MSZP-vel és a DK-val, romlott (=korrupt), mivel elsősorban nem választói érdekeit képviseli. A demokrácia alapjait rombolja. Akkor is, ha tudatos szándéka más. Akkor is, ha a hatalom birtokában nem kívánna, de nem is merne (!) Orbán-Fidesz rendíthetetlen gátlástalanságával viselkedni. Ez a mérce? Szembenézni is nehéz vele, nemhogy pozitív „üzeneteket” küldeni.

Nem így, ha az Orbán-Fidesszel folyamatosan foglalkozó terjedelmes írásokra, valamint pótkielégítő szurkapiszkákra összpontosítottam! A harsány aránytalanság önmagában véve is árulkodó. *Fonák bele nem törődést* jelzett. A bőséges választékból kiemelem a decemberi utolsó számot, és elképzelek egy magyarul tudó idegent, aki történetesen abból tájékozódott. Az első tizenkét oldalon egyetlen élő politikus neve hatvannál is többször (!) ütközött szemébe, míg más élő politikusé, netán pártoké, ha egyáltalán, egyszer-egyszer. A magyar galaxisban minden bizonyos Orbán körül forog, pontosabban mindent és mindenkit kitartón ő forgat maga körül.

Íme a hazai választási eredmény. Orbán-Fidesz kétmillió-hatszázezer, Jobbik több mint egymillió, MSZP–Párbeszéd hatszázötvenezer, LMP háromszáz-hetvenezer, DK közel háromszázezer listás szavazatot szerzett. A 2014-hez mérve félmilliónál is nagyobb részvételt lényegében Orbánék mozgósítása okozta. Merthogy volt miből (vö. 2010!), mintegy leckeként számos ellenzékinek, akik a szómágiában bízva, hozzávetőleg kétmillió fideszesről szoktak beszélni. (Még a 2002-es és 2006-os vereségük alkalmával is minimum kétszáz-kétszázerrel többen voltak!) Az MSZP–Párbeszéd és a DK abszolút számokban is kevesebbet kapott, mint 2014-ben, és együtt is kevesebbet, mint a távolról sem tündöklő Jobbik! A folyamatos közvélemény-kutatások adatai alapján egymás után a második szembeszökő rajt-cél vereség volt.

Az ellenzéknek seregestől olyanokra lett volna szüksége, akikben a (két-három irányban) kiábrándult, kevéssé aktív választók tekintélyük/tisztaságuk miatt annyira bíztak, hogy a szavazófülkéhez vonzották őket. Csakhogy egyetlen kivétel hogyan lett volna sokszorosítható – az ellenzéki pártok vezetőségének megkönnyebbülésére. Így hogyan tudtak volna élni a széles körű tájékozódás és ellenzéki szerveződés rugalmas, gyors és szerfelett hatékony módját kínáló internettel? (Immár a magyar 16–74 éves népességnek közel nyolcvan százaléka használja.) Az egyenlőtlen=igazságtalan versenyfeltételek részesei, de nem okozói, hogy Caligula lovát, illetve a prototipikus pártlényeket Orbán hívei találták ellenállhatatlannak. Az ellenkezőjének kellett volna történnie, ha az országos népharag, utálat, besokallás megközelítőleg akkora lett volna, amilyennek a vágyaiktól elborult tekintetűek számos fórumon kinyilatkoztatták.

Ezzel együtt továbbra is úgy gondolom, Orbán megingatására – még ha a bérek növekedésével számolok

is – az elmúlt nyolc év kormányzási stílusa bőven *elegendő lehetett volna*. A bratyizás Putyin Oroszországával ugyancsak. Az ellenzék sikerének legfőbb akadályai az ellenzék parlamenti pártjai. Úgy, ahogy vannak (és voltak); az egyik még inkább, mint a másik és viszont. Négy–nyolc év elmulasztott munkáját (helyesebben még a munka megkezdését is) nincs az a választás előtti koordináció, ami pótolhatta volna. Az új választási rendszert 2011-ben fogadta el a parlament. Azóta a feladat egyre nyilvánvalóbb. Tetszik-nem tetszik, egységes ellenzéki néppárt létrehozása. A felismeréshez nem volt/lett volna szükség rendkívüli politikai tehetségre, megvalósításához annál nagyobb mértékben. Nem ígér szép jövőt Karl Popper ismétlődve megerősített igazsága: nagyon nagy kudarcokból nagyon nehéz tanulni.

A választás előtti hetekben az ellenzéki szájakból megállás nélkül folyt a frázis a választók bölcsességéről. Mire a választás véget ért, a bő forrás szó szerint egy csapásra kiszáradt. Jóllehet a választók sem oktalanabbak, sem okosabbak nem lettek. Többségüket az érzelmi logikájuktól áthatott benyomásaik irányítják. Ha ezek hol erre, hol arra hajlítják őket, különösebb vívódás nélkül követik, mert sajátjaiknak élik meg. De a számukra abszolút idegen (ráadásul, téveteg matematikán alapuló) agyalmányt elengedik a fülük mellett. Bár rövid távú emlékezetükkel sem kérkedhetnek, ha valamit erősen rögzült érzelmeik táplálnak, nem törlődik ki egyik napról a másikra hosszabb távú emlékezetükből. Rossz tanulóra vall tehát a felszólítás: ha mi utolsó szóként azt mondjuk, hogy orrunkat (a korábbi hiábavaló gyakorlatnál is sokkal intenzívebben) befogva így szavazunk, mert így kell tennünk, nektek is megvilágosodik, hogy a kristálytiszta logika ezt diktálja. Fölöttünk a csillagos ég (először elvétve: észt ütöttem be), bennünk a kategorikus imperatívusz. Mellesleg: kényszerből választani a nemszeretem kisebb rosszat, úgy, amennyire, vagyis korlátozott mértékben csak-csak lehet, de kényszerbízni benne?

Nem megmondani, csak megérteni.